

۳۷۱۸۷۷۷

سلسله تکرنگشت‌های
الگوی اسلامی ایران به پیشرفت

مدل‌های اقتصادی مناسب جایگاه انسان و سرمایه در الگوی اسلامی ایران: پیشرفت و مقایسه آن با سایر نظام‌های اقتصادی

رهبر فرزانه انقلاب اسلامی:

باید در طراحی الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت
بر چهار عرصه‌ی فکر، علم، معنویت و زندگی تکیه شود
که در این میان، موضوع «فکر» بنیانی‌تر از بقیه‌ها است

در دیندار اعضای شورای عالی
مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت
۱۳۹۱/۱۲/۱۴

ناشر: موسسه احمدعلی، ۱۳۳۹ -
عنوان و نام پدیدآور: مدل‌های اقتصادی مناسب جایگاه انسان و سرمایه در الگوی اسلامی ایرانی
پیشرفت و مقایسه سایر نظام‌های اقتصادی
موضوعات و مضامین: الگوی پیشرفت، ۱۳۹۳
مشخصات فیزیکی: ۳۰۰ صفحه، مجلد، نمودار
فروست: سلسله تک‌نگاشت‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۱۱-۰۰۰-۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی: برای انتشار
یادداشت: فهرست نویسی کامل
یادداشت: در دست‌نقش: <http://olpac.nlai.ir> قابل دسترسی است
شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۸۱۳۰۲

سلسله تک‌نگاشت‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت:

مدل‌های اقتصادی مناسب جایگاه انسان و سرمایه

در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت و مقایسه آن با سایر نظام‌های اقتصادی

نگارش: حجت الاسلام و المسلمین دکتر احمدعلی یوسفی (دانشیار پژوهشگاه امام خمینی، اندیشه اسلامی)

ناشر: نشر الگوی پیشرفت، وابسته به مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت

نوبت چاپ: اول، مهرماه ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۱۱-۳۶-۶

قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال

تلفن: ۰۲۱ ۸۸۶۳۴۰۰۸ - ۰۲۱ ۸۸۰۱۴۶۴۸

www.olgou.ir

Email:olgou@olgou.ir

نشانی: تهران، خیابان جلال آل احمد، روبه‌روی بیمارستان شریعتی، شماره ۳

تمامی حقوق این اثر متعلق به مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت است.

مسئولیت دیدگاه‌های بیان‌شده در این تک‌نگاشت بر عهده مؤلفان محترم است.

پیشگفتار

تعیین مبنای، ارکان، چارچوب و مسیر پیشرفت کشور در نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران باید با سارک گسترده و حضور همه جانبه دانشمندان، محققان، نخبگان دانشگاهی و حوزوی و جوانان این مرز و بوم صورت گیرد. به گواه تاریخ و تجارب گذشته، پیشرفتی همه جانبه و پایدار خواهد بود که مبنای اسلامی و اقتضائات ایرانی در آن توأمان مورد توجه باشد.

اینک مرکز الگوی اسلامی ایران پیشرفت در آستانه اتمام سه سال تلاش‌های علمی، تخصصی و فکری درباره پیشرفت اسلامی ایرانی، برگزاری نشست‌های علمی و تخصصی، تاسیس اندیشکده‌های مرکز، انتشار صدها مقاله ارزشمند و تهیه نقشه راه تدوین الگو و انجام برخی از مراحل آن، در نظر دارد با هدف ترسیم دیدگاه جامع و گسترش و تعمیق ادبیات موضوعی در حوزه الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، آثاری را به صورت تکنگاشت‌های علمی فاخر منتشر نماید. تک نگاشت نوشتاری تخصصی و نیمه مبسوط است که توسط یک پژوهشگر خبره در یک موضوع خاص نگاشته می‌شود. تکنگاشت از نظر حجم و محتوا شامل مقاله و کتاب است و نویسنده با پردازش و تحلیل یافته‌ها و مطالعات تخصصی پیشین و افزودن یافته‌های پژوهشی جدید خود و تحلیل جامع و منسجم آنها افق‌های تازه‌ای را در زمینه مورد بررسی می‌گشاید.

سلسله تکنگاشت‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت که در مجلدات کتاب منتشر می‌شوند، حاصل تلاش جمعی از استادان، اندیشمندان و محققان دانشگاهی و حوزوی است که مراحل مختلف نگارش، ارزیابی، ویراستاری، تدوین و انتشار را با نظارت متخصصان و اهل فن گذرانده است و در اختیار صاحب‌نظران قرار می‌گیرد. در پایان از مساعدت‌ها و تلاش‌های ارزنده نویسندگان تکنگاشت‌ها و داوران و مراکز مختلف علمی و پژوهشی که ما را در تهیه، تدوین و انتشار این سلسله یاری رساندند، تقدیر و تشکر می‌شود. امید است این محتوای علمی بتواند افق‌های نو و روشنی را در پیش چشم متخصصان دانشگاهی و حوزوی بگشاید و هر روز در طی مسیر تدوین و تحقق الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت گام‌های بلندتر و استوارتری برداشته شود.

فهرست

۷	چکیده
۹	مقدمه
۱۱	فصل اول: جایگاه انسان و سرمایه در الگوی سرمایه‌سالاری اقتصادی و آثار آن
۱۲	مبانی نظام اقتصادی سرمایه‌سالاری
۱۴	اصول اقتصادی مبتنی بر مبانی نظام سرمایه‌داری
۱۶	نتایج اجرای مبانی و اصول نظام اقتصادی سرمایه‌داری
۲۷	فصل دوم: جایگاه انسان و سرمایه در الگوی دولت‌سالاری اقتصادی و آثار آن
۲۷	مبانی نظام اقتصادی کمونیسم
۲۸	نظریه تضاد دیالکتیکی
۲۸	نظریه مبارزه طبقاتی
۳۰	نوازم مبانی و اصول نظام اقتصادی کمونیسم
۳۳	فصل سوم: جایگاه سرمایه و انسان در الگوی مردم‌سالاری اقتصادی دینی
۳۳	مبانی الگوی مردم‌سالاری دینی اقتصادی
۳۴	مبانی خداشناختی الگوی مردم‌سالاری اقتصادی
۴۷	فصل چهارم: مدل‌های اجرایی الگوی مردم‌سالاری اقتصادی دینی
۴۷	مدل بنگاه‌های اقتصادی مردم‌سالاری تام
۵۴	نگاه مقام معظم رهبری (تعاونی‌های فراگیر ملی)
۵۶	مدل بنگاه‌های اقتصادی مردم‌سالاری متوسط
۵۸	صل عضویت آزاد مسئولانه
۵۹	صل مدیریت همگانی
۶۰	صل سود محدود برای سرمایه (سود متناسب برای سرمایه)
۶۱	صل مازاد برگشتی
۶۱	صل آموزش و اطلاع‌رسانی دائمی به اعضا
۶۲	نگاه‌های کارگر - مالکان موندراگون
۶۵	مدل بنگاه‌های اقتصادی مردم‌سالاری ضعیف

- ۶۷ مدل‌های اقتصادی با مالکیت خصوصی فردی
- ۶۷ جمع‌بندی و پیشنهادات
- ۶۹ منابع

www.ketab.ir

چکیده

نظام سرمایه‌داری با توجه به مبانی شرک‌آمیز خود و اصول متخذ از آن، الگوی سرمایه‌سالارانه اقتصادی را ارایه داد. در این الگو جایگاه انسان در فرآیند پیشرفت به شدت تنزل و جایگاه سرمایه را فزونی می‌یابد. این امر باعث شده است تا مدیریت فرآیند سرمایه، مالکیت منابع و محصول تولیدی سهم سرمایه شود. در واقع نیروی کار در الگو پیشرفت نظام سرمایه‌داری در خدمت سرمایه قرار گرفته است. نتیجه چنین وضعیتی، فقر و شکاف طبقاتی شدید بوده است. نظام اقتصادی کمونیسم، با صراحت بیشتر، مبانی توحیدی را منکر شد و علناً به کفر و الحاد روی آورد. براساس مبانی پیششی خود الگوی دولت‌سالاری اقتصادی را ارایه داد. در این الگو سرمایه را در عرصه اقتصادی عقیم معرفی کرد و هیچ بهره‌ای برای سرمایه در فرایند اقتصادی قایل نشد. همچنین، شان و منزلت انسان و نیروی کار در این نظام تنزل یافت و متولی همه امور اقتصادی دولت شد. نظام اقتصادی اسلام با اتکای به منابع الهی و توحیدی، الگوی مردم‌سالاری اقتصادی را ارایه داده و مدل‌های اجرایی آن را مشخص می‌کند. این الگو ضمن عدم نشمردن سرمایه، جایگاه نیروی کار را ترفیع می‌دهد. این امر باعث می‌شود سرمایه‌نیروی کار، مدیر فرایند پیشرفت، مالک منابع و محصول تولیدی باشد. در واقع در نظام اقتصادی اسلام، سرمایه در خدمت انسان قرار می‌گیرد و زمینه پیشرفت عادلانه در سطح جامعه فراهم می‌شود و شکاف درآمدی کاهش و کنترل می‌شود. بنابراین، این نوشتار براساس مبانی و تعالیم اسلامی به دنبال طراحی مدل‌های مردم‌سالاری اقتصادی است به گونه‌ای که اهداف همه فعالان اقتصادی با انگیزه‌های مختلف و مشروع، تامین شود و شرایط پیش‌گفته در اقتصاد فراهم گردد. این پژوهش با

مراجعه به منابع اسلامی و آثار علمی نظام اقتصادی سرمایه‌داری و سوسیالیسم به روش توصیفی و تحلیلی تحقق اهداف نوشتار را پیگیری می‌کند.

www.ketab.ir

مقدمه

نظام‌های اقتصادی براساس مبانی بینشی خود درباره جایگاه انسان و سرمایه در اقتصاد دیدگاه‌های متفاوتی دارند. مبتنی بر جایگاهی که برای انسان و سرمایه در اقتصاد تعیین می‌کنند نوع نظام اقتصادی خود را شکل می‌دهند. رفتارها و روابط اقتصادی در هر یک از نظام‌های اقتصادی بر اساس نوع تعیین جایگاه انسان و سرمایه، تفاوت‌های آشکاری با سایر نظام‌های اقتصادی دارند. این تفاوت‌ها چنان برجسته است که بر اصول متخذ از مبانی بینشی نظام اقتصادی، و بر انواع روابط حاکم در بازارها اثر جدی دارد. نظام اقتصادی سرمایه‌داری با توجه به نوع جایگاهی برای انسان و سرمایه تعریف می‌کند، الگوی سرمایه‌سالاری اقتصادی را بهترین الگوی اقتصادی معرفی می‌کند و براساس آن، اصولی همانند اصل آزادی اقتصادی مدّلق، مالکیت مطلق، رقابت آزاد اقتصادی و عدم مداخله دولت در اقتصاد را تجویز می‌کند و مدعی حاکمیت شکلات بشریت می‌شود. نظام اقتصادی کمونیسم براساس نوع نگاه خود به جایگاه سرمایه و انسان، الگوی دولت‌سالاری اقتصادی را تجویز می‌کند و مالکیت خصوصی را ملغی می‌نماید و آزادی و رقابت اقتصادی را در عرصه اقتصادی منتفی می‌داند.

هر یک از این نظام‌های اقتصادی براساس نوع نگاه خود به جایگاه انسان و سرمایه و اصول متخذ آن‌ها، رفتارها و روابط اقتصادی خود را در انواع عرصه‌های اقتصادی و بازارها با تمایزات واضحی مشخص می‌کنند. نظام اقتصادی سرمایه‌داری جریان عرضه و تقاضای بازار آزاد را تنها جریان مورد قبول خود برای تعیین قیمت کالاها و خدمات در بازار کالاها و خدمات ارایه می‌دهد. همچنین همین نوع جریان آزاد را برای تعیین دستمزد نیروی کار در بازار عرضه و تقاضای نیروی کار و نیز بازار سرمایه ارایه می‌دهد. در همه فعالیت‌های اقتصادی میزان نرخ بهره حاکم بر جریان بازار را به عنوان عامل درون‌زای

تعیین کننده برای تصمیم‌گیری در تمام فعالیت‌های اقتصادی معرفی می‌کند. این امر چنان با اهمیت و قوی است که واژه نظام اقتصادی ربوی برای آن بکار گرفته می‌شود. برخلاف فرایند پیشگفته، نظام اقتصادی کمونیسم، جریان آزاد بازار عرضه و تقاضای کالاها و خدمات را منتفی می‌کند و عرضه و تقاضای کالاها و خدمات را در اختیار دولت قرار می‌دهد، سرمایه را عقیم معرفی می‌کند و نرخ بهره را به عنوان قیمت سرمایه منتفی می‌نماید و در بکارگیری نیروی کار سعی دارد تا از همه توان نیروی کار (ماهر، نیمه‌ماهر و ساده) استفاده کند و تنها به میزان نیاز به آنان پاداش دهد. هر یک از این دو نوع نگاه به انسان و سرمایه بر عرصه اقتصادی دارای آثار و پیامدهای اقتصادی فراوان دیگری هستند که در متن نوشتار مندرج به آن‌ها اشاره می‌شود. اما نوع نگاه نظام اقتصادی اسلام به جایگاه انسان و سرمایه چیست؟ این نوع نگاه اقتضای چه نوع مدل‌های اقتصادی‌ای را دارد؟ آثار و پیامدهای اقتصادی چنین مدل‌هایی اقتصادی کدام است؟

در ادامه، هر یک از دو الگوی سرمایه‌الاری اقتصادی و دولت‌سالاری اقتصادی و آثار اقتصادی آن‌ها بررسی می‌شوند. سپس این جایگاه انسان و سرمایه براساس مبانی اسلامی، مدل‌های مردم‌سالاری اقتصادی، آثار و پیامدهای آن ارایه می‌گردد.

با توجه به آنچه بیان شد، برای بررسی موضوع پژوهش و پاسخ پرسش‌های ارایه شده، این تحقیق در چند فصل ذیل پیگیری می‌شود:

فصل اول: جایگاه انسان و سرمایه در الگوی سرمایه‌الاری اقتصادی و آثار آن.

فصل دوم: جایگاه انسان و سرمایه در الگوی دولت‌سالاری اقتصادی و آثار آن.

فصل سوم: جایگاه انسان و سرمایه در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت اقتصادی.

فصل چهارم: مدل‌های اجرایی الگوی مردم‌سالاری اقتصادی و آثار آن‌ها.